

Materiał do dyskusji o polskiej współpracy rozwojowej z Afryką Subsaharyjską

Materiał jest rezultatem spotkania, które miało miejsce 03.06.2011 r. w Departamencie Współpracy Rozwojowej MSZ oraz dyskusji w Grupie ds. Afryki, zawiązanej na potrzeby konsultacji Wieloletniego Programu Współpracy Rozwojowej.

Mini słowniczek:

- Afryka – rozumiana jest w dokumencie jako Afryka Subsaharyjska
- kraj partnerski – kraj korzystający z pomocy rozwojowej
- partnerzy rozwojowi – grupa złożona z przedstawicieli kraju partnerskiego i donatorów dla tego kraju (przedstawiciele państw i instytucji międzynarodowych)

I. CELE, OBSZARY, REZULTATY

A. Cel nadrzędny

Głównym celem współpracy rozwojowej z krajami Afryki Subsaharyjskiej powinno być dążenie do budowy stabilnego i sprawiedliwego świata, przyczynianie się do wyeliminowania ubóstwa oraz budowa warunków dla zrównoważonego wzrostu krajów rozwijających się i ich obywateli.

B. Priorytety strategiczne

- Wzmacnianie społeczeństw obywatelskich
 - Budowanie przejrzystych i sprawnych systemów rządzenia na szczeblu lokalnym
- Uwaga: Alternatywną propozycją drugiego priorytetu strategicznego jest 'Środowisko'.*

Priorytety strategiczne wynikają bezpośrednio z wizji i misji Wieloletniego Programu Współpracy Rozwojowej. Każde działanie podejmowane w ramach niżej wymienionych obszarów wsparcia powinno być realizowane przy uwzględnieniu priorytetów strategicznych.

C. Obszary wsparcia

- 1) Woda
- 2) Edukacja
- 3) Rolnictwo i rybołówstwo
- 4) Przedsiębiorczość i sprawne systemy podatkowe
- 5) Ochrona środowiska
- 6) Energia

Uzasadnienie wyboru powyższych obszarów:

- Woda i Edukacja – ze względu na potrzeby regionu, potencjał Polski i dotychczasowe doświadczenie w realizacji projektów z tych dziedzin,
- Rolnictwo – ze względu na potrzeby regionu (m.in. bezpieczeństwo żywnościowe i suwerenność żywnościowa) oraz nasz potencjał w tej dziedzinie,
- Przedsiębiorczość i systemy podatkowe – rozumiane jako *mobilizing domestic resources*, ze względu na dużą wartość dodaną, jaką mogą przynieść działania w tych dziedzinach, jak dotąd posiadamy tu niewielki potencjał, ale możemy go zwiększyć. Obszar daje możliwość wykorzystania naszych doświadczeń z okresu transformacji. Zainwestowanie środków i czasu w tym sektorze umożliwi zaistnienie tzw. efektu mnożnikowego – efekt końcowy może być zdecydowanie większy niż wskazywałby na to przekazane środki.

- Środowisko – ze względu na potrzeby (m.in. w Etiopii określone jako potrzeba do zagospodarowania nie podjęta przez innych donatorów) oraz możliwość zaangażowania nie tylko NGOs, ale także instytutów badawczych i innych instytucji.
- Energia – obszar ważny zarówno z wielu perspektyw (wspiera edukację, środowisko (deforestacja), przedsiębiorczość, itd), polskie doświadczenia, które można rozwinąć w kontekście Afryki.

W trakcie dyskusji padła również propozycja, aby podobnie jak niektóre kraje wyspecjalizować się tylko w jednej lub dwóch konkretnych dziedzinach (np. Austria specjalizuje się w wodzie, a Finlandia w zalesianiu), nawet jeśli zestaw obszarów sektorowych dla kontynentu byłby szerszy.

Dobór obszaru wsparcia w danym kraju powinien być uzależniony od strategii jego rozwoju.

D. Rezultaty

Do każdego obszaru wsparcia mają zostać określone rezultaty do osiągnięcia w perspektywie pięcioletniej. Stopień osiągnięcia rezultatu powinien być mierzony po zakończeniu każdego roku wdrażania Wieloletniego Programu Współpracy Rozwojowej. Wytyczne do określenia rezultatów:

- ⇒ Rezultaty mają być formułowane jako rezultaty rozwojowe, tzn. jako trwała zmiana sytuacji rozwojowej (np. „X dzieci uczęszcza do szkoły), a nie jako produkt (np. „X szkół wybudowanych”).
- ⇒ Określenie rezultatów nie powinno zawężać sposobów ich osiągnięcia, gdyż ten sam rezultat może zostać osiągnięty na różne sposoby.
- ⇒ Rezultaty powinny być określone osobno dla każdego z wybranych krajów, ze względu na różnorodność potrzeb i sytuacji w danym państwie.

Poniżej przedstawiamy wstępny zarys rezultatów, które powinny być zweryfikowane i uszczegółowione (zgodnie z powyższymi wytycznymi) podczas spotkania konsultacyjnego.

1) Woda

- Zwiększenie dostępu do wody pitnej
- Zmniejszenie zachorowań
- Zwiększenie potencjału rolniczego

Uwaga: Rezultaty określone bardzo ogólnie, być może można je powiązać ze szczeblem lokalnym, sposobami zarządzania wodą?

2) Edukacja

- Zwiększenie dostępu do edukacji na poszczególnych poziomach/szczeblach zgodnie z systemem edukacji w danym państwie
- Zapewnianie jakości kształcenia
- Zwiększenie odsetka dzieci uczęszczających do szkół podstawowych i zawodowych
- Zwiększenie dostępu do edukacji osób dorosłych – analfabetów,
- Wzmocnienie potencjału lokalnych społeczności w formułowaniu i realizacji polityki edukacyjnej oraz budowanie potencjału kadry edukacyjnej

Uwaga: Jeżeli nie będzie odgórnych mechanizmów uruchamiających politykę edukacyjną i wspierających jej rozwój na poziomie lokalnym, to ten postulat w takiej formie będzie martwym zapisem.

3) Rolnictwo

- Zapewnienie stałego dostępu do wystarczającej ilości odpowiedniego pożywienia, by w ten sposób ograniczyć spowodowaną jego brakiem śmiertelność lub stan chronicznego niedożywienia
 - Stworzenie możliwości lokalnym społecznościom do generowania zysku z działalności rolniczej poprzez stworzenie rynków zbytu i promocję własnej działalności (mini przedsiębiorstwa)
- 4) Przedsiębiorczość i sprawne systemy podatkowe**
- Wzmocnienie mobilizacji dochodów wewnętrznych w krajach partnerskich poprzez pomoc przy budowie skutecznego i sprawiedliwego systemu podatkowego,
Uwaga: Czy jesteśmy w stanie działać i podjąć realną współpracę i zobowiązania na szczeblu centralnym?
 - Poprawa warunków względem przechodzenia podmiotów z szarej strefy do oficjalnej gospodarki
- 5) Ochrona środowiska**
- Przyrost zalesionych/rekultywowanych terenów
 - Rozwój małego lokalnego biznesu wspierającego ochronę środowiska (np. szkółki drzew itp.)
 - Rozwój inicjatyw związanych z gromadzeniem i przetwórstwem odpadów
- 6) Energia**
- Zwiększenie odsetka gospodarstw używających inne źródło energii niż węgiel drzewny lub drewno
 - Zastosowanie odnawialnych źródeł do wytwarzania energii
 - Większa świadomość i poziom wiedzy miejscowej ludności z zakresu użytkowania źródeł energii przyjaznych środowisku

II. PRIORYTETY GEOGRAFICZNE

Wieloletni Program Współpracy Rozwojowej powinien określać priorytety geograficzne (regiony lub kraje), które będą wspierane w ciągu najbliższych pięciu lat. Wybór jest trudny, jednakże wierzymy, iż mimo niewielkich środków przeznaczonych na Afrykę Subsaharyjską, koncentracja działań w określonych krajach pozwoli nie tylko zwiększyć prawdopodobieństwo realnego wpływu na dany kraj/region, ale także przyczyni się do profesjonalizacji oraz większej widoczności polskiej pomocy.

A. Proponowany region wsparcia

Na region wsparcia zaproponowano **Afrykę Wschodnią**, obejmującą wstępnie: **Kenię, Ugandę, Burundi, Ruandę, Tanzanię, Sudan Południowy, Etiopię oraz Wschodnie Kongo**. Nie chcielibyśmy jednak grupować państw wyłącznie według naszego punktu widzenia, ale przede wszystkim uwzględnić jak państwa Afryki Wschodniej same się łączą (np. w unie gospodarcze itp.), dlatego nie jest to lista ostateczna. Konieczna jest dodatkowa praca analityczna.

Argumenty przemawiające za wyborem regionu Afryki Wschodniej:

- Obecność wielu organizacji pozarządowych w regionie,
- Obecność 2 ambasad RP w wybranych krajach,
- Doświadczenie polskich NGO w realizacji stosunkowo dużej liczby projektów w regionie.

Przesłanki poddające w wątpliwość wybór ww. regionu:

- Trudność w wypracowaniu widoczności i marki polskiej pomocy, ze względu na obecność w regionie wielu innych dużych donatorów,
- Brak pewności, że pomoc będzie bardziej efektywna mimo zawężenia do obszaru Afryki Wschodniej, ze względu na bardzo małą ilość środków finansowych,
- Obecność w wybranym regionie kilku krajów Aid Darling,
- Wybrany region nie jest najbardziej potrzebujący,
- Wybranych krajów jest bardzo dużo, w stosunku do budżetu przewidzianego na działania w Afryce Subsaharyjskiej, być może trzeba przemyśleć usunięcie niektórych krajów.

Propozycja mechanizmu wsparcia organizacji nie działających dotąd w ww. regionie:

- osobna pula środków przeznaczana na konkurs dla podmiotów, które mają doświadczenie we współpracy rozwojowej, ale nie działały dotychczas w regionie Afryki Wschodniej.

B. Propozycja alternatywnego doboru priorytetów geograficznych:

Alternatywnym rozwiązaniem wyboru priorytetów geograficznych może być koncentracja pomocy rozwojowej w krajach, w których do tej pory realizowanych było najwięcej projektów polskiej pomocy (powyżej 8), tj. **Zambia** (21 projektów, w tym 9 MG), **Kenia** (18 projektów, w tym 7 Małych Grantów), **Tanzania** (18 projektów, w tym 1 MG), **Etiopia** (17 projektów, w tym 11 MG), **Ruanda** (10 projektów, w tym 6 MG), **Ghana** (10 projektów), **Sudan** (8 projektów), **Angola** (8 projektów),

Argumenty przemawiające za podobnym wyborem:

- Duży potencjał w wybranych krajach polskich organizacji pozarządowych oraz rządu (Ambasady RP w trzech z powyższych krajów),
- Potrzeby rozwojowe w ww. krajach nie mniejsze niż w regionie Afryki Wschodniej,
- Potencjał do większej widoczności polskiej pomocy ze względu na dużą ilość już zrealizowanych w krajach projektów, przy założeniu, że są one rozpoznawalne,
- Kontynuacja już podjętych działań zwiększająca potencjalny efekt rozwoju.

Przesłanki poddające w wątpliwość wybór ww. krajów:

- Duża rozrzucenie krajów partnerskich – utrudnienie we współpracy między polskimi aktorami realizującymi projekty współpracy rozwojowej,
- Duża liczba krajów w stosunku do ilości środków finansowych,
- Wybrane kraje również nie są krajami najbardziej potrzebującymi,

Podczas spotkania można podać inne propozycje priorytetów geograficznych, należy jednak przygotować solidne uzasadnienie, które będzie mogło stanowić podstawę wpisania ich do Wieloletniego Programu Współpracy Rozwojowej.

III. CELE WEWNĘTRZNE

Aby móc efektywnie realizować cele nadrzędne i powodować realną zmianę w Afryce Subsaharyjskiej, w Wieloletnim Programie Współpracy Rozwojowej powinny być postawione cele wewnętrznych, które będą konsekwentnie wdrażane.

Dwoma podstawowymi wyzwaniem, przed którymi stoi Polska, w kontekście współpracy rozwojowej w Afryce Subsaharyjskiej są:

- A) Zwiększenie budżetu na wsparcie Afryki Subsaharyjskiej oraz
- B) Wzmocnienie polskiego potencjału do działań w Afryce Subsaharyjskiej

A) Zwiększenie budżetu na wsparcie Afryki Subsaharyjskiej

Przesłanki do zwiększenia polskiej pomocy dla Afryki:

- Zgodnie z zaakceptowanymi zapisami wizji i misji polskiej współpracy rozwojowej, nadrzędnym celem polskiej polityki rozwojowej jest dążenie do budowy stabilnego i sprawiedliwego świata, przyczynianie się do wyeliminowania ubóstwa, oraz budowa warunków dla zrównoważonego wzrostu krajów rozwijających się i ich obywateli – Cel ten najlepiej może być realizowany w Afryce Subsaharyjskiej jako regionu najbardziej dotkniętego zarówno niestabilnością, niesprawiedliwością, brakiem warunków do zrównoważonego rozwoju oraz przede wszystkim ubóstwem.
- Wysokie poparcie społeczeństwa polskiego dla pomocy niesionej Afryce Subsaharyjskiej (52 procent Polaków i Polek uważa, że nasz kraj powinien w pierwszej kolejności pomagać właśnie Afryce), tymczasem statystycznie rzecz biorąc, każdy pełnoletni Polak przekazuje w ramach podatków ponad 37 zł, z czego zaledwie 1 złoty trafia do krajów Afryki Subsaharyjskiej.
- „Europejski konsensus ws. Rozwoju”, artykuł 23., który podpisała również Polska, stanowi, że co najmniej połowa zwiększających się środków na pomoc rozwojową ma być przeznaczona dla Afryki.
- Dzięki uczestnictwu w unijnych politykach pojawiły się realne szanse włączenia Polski w całość polityki pozaeuropejskiej Unii, mającej na celu wspólne budowanie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, promowanie praw człowieka, demokracji, rządów prawa, oraz zasad sprawiedliwości społecznej i dobrego rządzenia. Aktywne zaangażowanie Polski na tym polu wzmocni jej znaczenie i stabilną pozycję nie tylko w ramach samej Unii, ale także w pozaeuropejskich krajach rozwijających się. Zarówno administracja państwowa, jak i polscy przedsiębiorcy zyskali ponadto możliwość aktywnego zaangażowania w ramach wielostronnych porozumień i programów współpracy z krajami pozaeuropejskimi, które umożliwią w dużym stopniu realizację polskich interesów gospodarczych.
- Polska nie prowadzi bieżącego dialogu o współpracy rozwojowej ani z państwami partnerskimi w Afryce, ani z partnerami rozwojowymi w poszczególnych krajach. Polska nie jest obecna w grupie partnerów rozwojowych w żadnym z państw Afryki Subsaharyjskiej. Jedną z podstawowych przyczyn jest znikoma ilość środków pomocowych w porównaniu z innymi partnerami rozwojowymi. Sytuacja ta nie zmieni się, dopóki Polska nie będzie mogła wydać na jeden kraj przynajmniej około miliona dolarów rocznie (3 mln złotych),
- W wielu dyskusjach o rozwoju to właśnie Afryka określana jest jako kontynent XXI wieku. Choć dziś wydaje się to abstrakcją, ale kontynent ma wielki potencjał wzrostu ze względu na młode społeczeństwo i ogromne zasoby naturalne. Przejściowo problemem w rozwoju są zacofanie i ubóstwo. Jesteśmy przekonani, że w każdym dobrze rozumianym interesie Polski (moralnym, społecznym, politycznym, gospodarczym) jest, aby kraje, a przede wszystkim społeczeństwa krajów Afrykańskich znały i kojarzyły Polskę, jako zauważalnego, wyrazistego i wiarygodnego partnera w swoim rozwoju.
- Obecna kwota środków przeznaczonych na współpracę rozwojową z Afryką jest tak niska, że czyni niewiarygodnymi wielkie słowa i szczytne idee współpracy rozwojowej, które zawarte będą w Programie Wieloletnim, a przecież jednym z najważniejszych celów jego opracowania jest wzrost wiarygodności podejmowanych działań.

W związku z powyższymi przesłankami proponujemy, aby w Wieloletnim Programie Współpracy Rozwojowej (2012-2016) znalazł się zapis o podwojeniu kwoty środków w roku 2012 w stosunku do roku 2011 i dalszym corocznym wzroście pomocy dwustronnej dla Afryki Subsaharyjskiej w wysokości co najmniej 1 mln zł rocznie.

B) Wzmocnienie polskiego potencjału do współpracy rozwojowej z Afryką

Jak pokazują dotychczasowe doświadczenia, potencjał do działań w Afryce nie powstanie samoistnie. Niezbędne jest świadome, zaplanowane działanie, aby taki potencjał stworzyć. Jednocześnie bez zwiększenia potencjału nie jest możliwe ani poważne zaangażowanie w tym regionie, ani dostosowanie działań Polski do międzynarodowych standardów skuteczności pomocy.

Dlatego jednym z głównych, jasno sformułowanych celów wewnętrznych polskiej współpracy rozwojowej powinno być zwiększenie polskiego potencjału do działań w Afryce Subsaharyjskiej.

Przyjęcie tak zdefiniowanego celu będzie wymagać zmiany dotychczasowej praktyki programowania, wdrażania i wspierania polskich działań w Afryce:

- Należy stworzyć plan zwiększania potencjału, zasady jego realizacji i okresowej ewaluacji
- Należy uwzględnić cel, jakim jest budowanie potencjału, w kluczowych decyzjach dotyczących programowania, wdrażania i wspierania polskich działań w Afryce
- Należy wprowadzić większą elastyczność działań MSZ, która umożliwi: reagowanie na faktyczne bariery, z którymi spotykają się polskie podmioty, i reagowanie na zewnętrzne szanse, które się pojawiają.

Organizacje pozarządowe, które są kluczowym partnerem MSZ w działaniach na rzecz Afryki, są głęboko przekonane, że plan budowania potencjału powinien zostać stworzony przy mocnym udziale NGOs.

Jednym z kluczowych elementów zwiększania potencjału będzie wzmocnienie polskich placówek dyplomatycznych w aspekcie współpracy rozwojowej i stworzenie im ram do sprawnego i przejrzystego działania.

Podsumowując, najbliższe 5 lat Polska powinna poświęcić na budowanie potencjału, aby w kolejnym Wieloletnim Programie Współpracy Rozwojowej można było zaplanować poważne i skuteczne działania w Afryce Subsaharyjskiej.

1. Analiza potrzeb i możliwości

Podstawą wzmocnienia polskiego potencjału do współpracy w Afryce Subsaharyjskiej powinna być dogłębna analiza potrzeb i możliwości, która umożliwi weryfikację celów, obszarów oraz rezultatów określonych w Wieloletnim Programie Współpracy Rozwojowej oraz zbudowanie najbardziej efektywnej strategii współpracy rozwojowej w Afryce do kolejnych programów. Analizie powinny być poddane przede wszystkim kraje wybrane w priorytetach geograficznych, a jeśli będzie taka możliwość również inne kraje Afryki Subsaharyjskiej.

Analiza w każdym z państw powinna składać się z następujących elementów:

- określenie priorytetów danego kraju i jego najważniejszych potrzeb,
- określenie niszowych obszarów pomocy rozwojowej do zagospodarowania (które sektory nie są zagospodarowane przez innych dużych donatorów, a w które Polska miałaby potencjał się zaangażować, np. zgodnie z rozeznaniem pana Krzysztofa Buzalskiego specjalisty ds. pomocy rozwojowej w Ambasadzie RP w Etiopii – zalesianie oraz dostęp do wody pitnej w tym kraju),
- w jakich obszarach/sektorach wsparcia specjalizują się inni donatorzy,
- określenie, z którym bardziej znaczącym donatorem lub organizacją pomocową można nawiązać stały dialog wewnętrzny,
- co robią w danych krajach polskie organizacje pozarządowe,
- analiza w jaki sposób w każdym z krajów najbardziej efektywnie możemy wspierać wybrane obszary wsparcia (m.in. IGO jest w stanie stworzyć dokument jak najefektywniej możemy wspierać rolnictwo w Ugandzie; PEAEF może zrealizować podobne badania dla Kenii, Burundi, Ugandy w kilku dziedzinach przedsiębiorczość, edukacja, IT; Fundacja dla Somalii jest w stanie stworzyć dokument jak najefektywniej możemy wspierać edukację w regionie Himan & Heb w Somalii, Fundacja Edukacji Międzykulturowej może pomóc w stworzeniu raportu dot. edukacji w Zambii i Tanzanii, Polska Akcja Humanitarna może pomóc w stworzeniu raportu dotyczącego rolnictwa i sektora wodno-sanitarnego w Sudanie Południowym, Salezjański Wolontariat Misyjny – Młodzi Świata może pomóc w opracowaniu analiz dot. edukacji oraz innych obszarów w Ghanie, Kenii, Tanzanii, Zambii).

Założenia:

- dokument powinien być stworzony dla każdego obszaru w każdym z wybranych krajów,
- dokument powinien być stworzony przez 2-3 organizacje we współpracy z MSZ, tak, aby był w pełni obiektywny,
- podstawą powinny być zarówno doświadczenia z pracy w terenie, strategia kraju oraz inne dokumenty, jak i dialog z kluczowymi partnerami, tj:
 - o przedstawicielami rządów państw (przede wszystkim zajmującymi się obszarami, które wspieramy np. jeśli wspieramy edukację – minister edukacji),
 - o polskimi NGOs pracującymi na danym terenie,
 - o innymi donatorami,
 - o ambasadami innych krajów,
 - o lokalnymi organizacjami oraz innymi znaczącymi instytucjami posiadającymi kapitał wiedzy (np. misjonarze pracujący w danym kraju),
 - o przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego
- do przeprowadzenia analiz niezbędne są wizyty studyjne (np. przedstawiciele NGOs + przedstawiciel MSZ (może być pracownik ambasady)).

Warunkami koniecznymi do przeprowadzenia dogłębnego rozeznania są:

- Osobne środki w budżecie MSZ na budowanie potencjału Polski do realizacji pomocy rozwojowej w Afryce (pokrycie kosztów wizyt studyjnych oraz kosztów osobowych),
- Współpraca między NGOs (np. utworzenie wspólnej platformy wymiany informacji, analiz itp.),
- Wsparcie ze strony MSZ (wspólna realizacja analiz / zaangażowanie placówek dyplomatycznych / a minimum oficjalne poparcie przed przedstawicielami ambasad innych krajów, dużymi donatorami oraz udostępnianie danych) oraz ścisła współpraca

między departamentami w MSZ (DWR, DWPR, DAiBW), która umożliwia kumulowanie wiedzy o Afryce i doświadczeń z pomocy.

Uwaga: Należy stworzyć wstępny zarys kosztorysu oraz sposób wyboru wykonawców.

Efektom wyżej opisanych działań byłyby bezpośrednio:

- wzrost efektywności polskiej pomocy rozwojowej (nawet przy niewielkich środkach, przy tak dobrym rozeznaniu byłibyśmy w stanie zrobić znacznie więcej, niekoniecznie w sensie ilościowym),
- nawiązanie dialogu z państwami partnerskimi oraz szeregiem innych instytucji pracujących w danym regionie, stworzenie sieci współpracy,
- znaczący wzrost potencjału sektora rządowego i pozarządowego do realizacji efektywnej współpracy rozwojowej,
- solidne podstawy do budowania dalszej strategii współpracy rozwojowej w Afryce.

Propozycja do konkursu grantowego: Dołożenie do wniosku komponentu budowania sieci między organizacjami / budowania potencjału na przyszłość (m.in. budowania relacji z państwami partnerskimi). Przyznawanie dodatkowych punktów za budowanie potencjału.

Do ustalenia: Kto będzie odpowiadał za prowadzenie dialogu, koordynację, trzymanie obranego kierunku, spójności?

2. Dostosowanie polskich działań do zasad skuteczności pomocy

Dostosowanie polskiej pomocy dla Afryki Subsaharyjskiej do zasad skuteczności pomocy wprowadziłoby Polskę do grona poważnych donatorów. Nawet przy małych środkach, Polska może zaakcentować swoją obecność w świecie rozwojowym, jeśli będzie mogła wykazać się konkretnymi osiągnięciami, porównywalnymi z dokonaniem bardziej doświadczonych donatorów.

Taki kierunek polskich działań w Afryce wiązać się będzie m.in. z koniecznością:

- 1) Ustalenia hierarchii priorytetów w osiągnięciu standardów skuteczności pomocy
- 2) Podwyższenia świadomości tych standardów wśród wszystkich podmiotów
- 3) Wyasygnowania odpowiednich zasobów (w tym ludzkich) do planowania, wdrażania i okresowego ewaluowania procesu dostosowania polskiej pomocy w Afryce do standardów skuteczności pomocy.

Jest oczywiste, że Polska napotyka na obiektywne bariery we wdrażaniu skuteczności pomocy (np. brak możliwości wdrożenia wsparcia budżetowego). Realistyczny plan będzie uwzględniał te bariery i będzie koncentrował się w obszarach, gdzie te bariery są najmniejsze lub nie występują w polskiej pomocy, więc umożliwiają szybkie sukcesy, np. w ograniczeniu warunkowania pomocy (ang. conditionalities).

3. Opracowanie strategii współpracy rozwojowej w Afryce

Wynik powyższych działań pozwoli na zbudowanie profesjonalnej i efektywnej strategii współpracy rozwojowej z Afryką Subsaharyjską na kolejne lata, co bezpośrednio przełoży się na efekty podejmowanych działań oraz wpłynie pozytywnie na wizerunek Polski zarówno w krajach partnerskich, jak i wśród innych donatorów.